

Mulighetsmodellen – en mer rettferdig inntaksordning til videregående skoler i Oslo

Vedtatt av representantskapet i Oslo Arbeiderparti 26. mars 2022.

Oslo Arbeiderparti mener at dagens inntaksmodell må endres for å dempe segregeringen, gi flere mulighet til å velge skole og skape mer mangfold på skolene når det kommer til karakterer, levekår og kjønn. Dagens inntaksmodell til videregående skole bygger på en markedstenkning for skolesystemet som skaper enorme forskjeller mellom skolene i Oslo. Oslo Arbeiderparti støtter en ny karakterbasert inntaksmodell med reell valgmulighet til flere, som i større grad speiler mangfoldet i befolkningen og gir et rikere felleskap på den enkelte skole.

Alle skal ha rett til videregående opplæring og til å være med i et mangfoldig og rikt skolefelleskap. Mulighetsmodellen – en modell som kombinerer karakterbasert opptak med nivåinndeling – sikrer alle elever i Oslo mulighet til å søke på den skolen de ønsker. Den nye modellen demper segregering, har en utjevnende effekt og bidrar til reell valgfrihet for flere. Den ivaretar motivasjonen for å få gode karakterer, men bidrar samtidig til mer mangfold. Skoler som i større grad speiler mangfoldet i befolkningen er noe alle vil være tjent med.

Oslo Arbeiderparti mener at en mer rettferdig inntaksordning til videregående skoler i Oslo er et viktig ledd i arbeidet med å skape en skole for alle. Samtidig trengs det mange andre tiltak for å dempe segregering, bidra til at elever fullfører opplæringen og gi alle like muligheter. I tillegg bør det jobbes videre med blant annet en gjennomtenkt utforming av faglig profil på skolene, pedagogisk tilnærming og tett oppfølging og plassering av skolene.

Bakgrunn

I over 10 år har Oslo hatt et rent karakterbasert inntak til videregående skole. En konsekvens er en sterk segregering mellom skolene, som blant annet gir svært ulikt karaktersnitt for å komme inn på de ulike skolene. Elevenes karaktersnitt følger i stor grad deres sosiale bakgrunn, og spesielt foreldrenes utdanningsnivå. En sterk karakterbasert segregering mellom skolene gjør derfor at elevene i mindre grad møter medelever som har annen bakgrunn enn dem selv. Et større mangfold på skolene vil være en fordel for den faglige og sosiale utviklingen til alle elever, både de med høye og lave karakterer.

Segregeringen i Oslo løses ikke med skolepolitikk alene. Samtidig må Arbeiderpartiets skolepolitikk ha som mål å gi alle like muligheter til en god utdanning, blant annet ved å motvirke segregering. Vår visjon er en sterk fellesskole av høy kvalitet, hvor alle elever skal få muligheten til å lykkes og utvikle seg. Vår politikk bygger på de sosialdemokratiske verdiene frihet, likhet og solidaritet, og kunnskap om at urettferdighet og sosial nød henger sammen med samfunnets organisering. Vår bevegelse ble til av nødvendighet og i kamp mot urettferdighet. Ut av det vokste vår tro på fellesskapet. Vi mener at alle elever skal ha like muligheter til å delta i samfunnslivet og bli en del av et inkluderende fellesskap.

Konsekvenser av segregeringen mellom skolene

Dagens inntakssystem har møtt mye kritikk fra både elever, foreldre og partene i skolen. For eksempel skriver Utdanningsforbundet at: «Dagens karakterbaserte opptak sikrer ikke et likeverdig opplæringsstilbud og fører til segregering, karakterpress, usikkerhet, taper- og vinner skoler (og elever), motløshet og frafall i den videregående skolen».

Det er en sterk segregering¹ mellom de videregående skolene i Oslo i dag, og tendensen har økt de siste ti årene. Ingen andre byer i Norge har større karakterskiller mellom videregående skoler enn Oslo. På skoler som Elvebakken, Nydalen og Edvard Munch måtte elevene i fjor ha over 5 i snitt for å komme inn. På den mest populære skolen, Elvebakken, var karaktersnittet på 5,6. I motsatt ende av skalaen finner vi skoler som Bjørnholt, Hersleb og Stovner, der det ikke var noen inntaksgrense. Alle som søkte kom inn.

Andelen som fullfører og består videregående opplæring henger sammen med elevenes karakterer. Skolene med de høyeste inntakskravene har en fullføringsgrad på over 90 prosent, mens skolene med de laveste inntaksgrensene har fullføringsgrad på under 60 prosent. Det er også store kjønnsforskjeller mellom skolene, og de mest populære skolene med høyest karaktersnitt har klar overrepresentasjon av jenter, og stor underrepresentasjon av gutter. På Edvard Munch er det eksempelvis over 80 prosent jenter.

Grunnskolepoeng følger sosial bakgrunn. Karakterer går i arv, og elever med foreldre som har høyere utdanning har i gjennomsnitt høyere grunnskolepoeng enn elever med foreldre som har grunnskoleutdanning. Det er mer enn 10 grunnskolepoeng i forskjell til barn av foreldre med høyt og lavt utdanningsnivå. I Oslo fører sterk bostedssegregering til at byen deler seg i ulike sosioøkonomiske områder. Når vi samtidig vet at elevenes grunnskolepoeng i stor grad følger sosial bakgrunn, gjør det at gjennomsnittlig grunnskolepoeng varierer mellom de ulike bydelene i Oslo. Ungdom med innvandrerbakgrunn er overrepresentert i kategorien arbeiderklasseungdom, og klasse, etnisitet og bosted sammenfaller ofte.

Det trengs en endring av inntakssystemet for videregående skoler

Oslo Arbeiderparti vil endre inntakssystemet for studiespesialiserende linjer i videregående skole bort fra et rent karakterbasert inntakssystem. Skolen er et spill på samfunnet, og det er et gode at elever med ulike faglige og sosiale utgangspunkt møtes i større grad enn i dag. Dette vil bidra til å motvirke segregeringen i Oslo, utjevne forskjeller og forhindre frafall. Skolen er en miniatyr av samfunnet for øvrig og et større mangfold kommer alle til gode. Samtidig skal vi beholde et system hvor elevenes innsats og lærelyst belønnes.

Oslo Arbeiderparti støtter en karakterbasert inntaksmodell med valgfrihet til flere. Av alle modeller vi har sett på er det denne modellen som sterkest bidrar til å dempe segregering. Den gir flere elever mulighet til å velge skole – ikke bare de med toppkarakter – og gir dermed skolene en noe mer sammensatt elevgruppe.

Modellen legger opp til at halvparten av skoleplassene fordeles til søkerne med flest grunnskolepoeng, som i dag. Den andre halvparten tas inn fra ulike mestringsnivåer, også dette basert på antall grunnskolepoeng. Alle elevene i Oslo deles inn i fem

¹ Segregering er ifølge Store Norske Leksikon å «skille enkelte menneskegrupper vekk fra andre innen samme samfunn».

mestringsnivåer etter grunnskolepoeng.² På en skole med 200 elever, vil 100 elever med høyeste grunnskolepoeng komme inn, som i dag. De neste 100 plassene vil fordeles på de fem ulike mestringsnivåene (også disse basert på grunnskolepoeng). 20 plasser til de som er på nivå 5, 20 plasser til de som er på nivå 4 osv.

Siden elevenes karakter henger så tett sammen med foreldrenes bakgrunn og utdanning, vil denne ordningen gi valgfrihet til elever fra flere sosiale lag. Det gir en skole som i større grad speiler samfunnet. Dette er ikke en modell som endrer dramatisk på dagens situasjon, men den sikrer valgfrihet til flere elever og den sikrer en noe mer sammensatt elevgruppe. Modellen er også utprøvd andre steder, og den utjevner mer enn andre modeller som har vært diskutert og modellert av byrådsavdelingen. Det er samtidig en ordning som bevarer insentivene for gode karakterer og de gjeldende vurderingssystemene i skolen.

Modellen ivaretar karakterbasert inntak som elevene oppfatter som rettferdig – alle har like muligheter, og den ivaretar muligheten for sosial mobilitet og den enkeltes behov for å skifte miljø.

Det trengs også andre grep for å dempe segregeringen:

Oslo Arbeiderparti er opptatt av å bruke mange tiltak for å dempe segregeringen og ser et forbedret inntakssystem som et viktig første ledd i arbeidet med å skape en skole for alle. En nødvendig endring av inntaksmodell løser ikke segregeringen mellom skolene alene. Andre faktorer som plassering av utdanningsprogram og programfag, rehabilitering av eksisterende skolebygg, plassering av nye videregående skoler og ekstra ressurser til skoler med størst utfordringer må komme i tillegg til en ny inntaksordning.

Alle faktorene er til sammen en del av Arbeiderpartiets helhetlige skole- og utdanningspolitikk, og er for Oslo særlig relevant fram mot det kommende kommune- og fylkestingsvalget i 2023. Oslo Arbeiderparti vil behandle dette i forbindelse med programprosessen der politikken skal gjennomgås og oppdateres, men forventer at byrådet allerede nå vurderer flere grep for å motvirke segregering i skolen.

Oslo Arbeiderparti mener at:

- Oslo skal innføre en ny karakterbasert inntaksmodell i videregående skole med valgmulighet til flere. Ny modell demper segregeringen, og gir flere elever mulighet til å velge skole – ikke bare de med toppkarakterer.
- Et forbedret inntakssystem er et viktig ledd i arbeidet med å skape en skole for alle, men det trengs også flere tiltak for å dempe segregeringen og bidra til at flere fullfører opplæringen, herunder at:
 - o Finansieringsmodellen bør videreutvikles med ekstra tilskudd til utvalgte skoler, og særskilt tildeling til elever med spesielle behov.
 - o Det skal legges til rette for at program for studiespesialisering også blir mer praktisk og relevant, i tråd med ny læreplan (LK20).
 - o Fagtilbud/linjer øker attraktiviteten til skolene, og byrådet bør vurdere hvordan disse best kan organiseres mellom ulike skoler rundt om i byen.

² Karakterene på de ulike nivåene vil variere fra år til år med utgangspunkt i søkere det enkelte skoleår i hele Oslo. Alle skoler må ta inn en andel søkere fra hvert nivå, gitt at det er søkere fra alle nivåene.

- Det må være frihet til organisering av undervisning på hver enkelt skole, slik at undervisningen kan tilpasses elevene på skolene.
- Det må lages helhetlige 'pakker' rundt skoler med ekstra utfordringer, slik at de blir mer attraktive, mindre segregerte og har ressurser og virkemidler til å følge opp at elevene mestrer, lærer og trives.
- Byrådet fortløpende vurderer økonomiske ressurser til enkelte skoler og elever for tett oppfølging, plassering av linjer, skoleplassering med gode kollektivforbindelser, oppgradering av skolefasiliteter og bygninger, satsing på yrkesfag, ekstra kurs i strykutsatte fag og fleksible modeller for gjennomføring av videregående opplæring.
- Det behøves mer kunnskap om hvordan tiltak mot segregering virker. Derfor bør tiltakene evalueres gjennom følgeforskning. Endret inntaksordning bør gjennomføres som prøveordning i 3 -5 år.